

Petar Pan u perivoju Kensington - Petar Pan - Disneyev Petar Pan: žanrovske transformacije

Balaško, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:016352>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**TINA BALAŠKO
ZAVRŠNI RAD**

**PETAR PAN U PERIVOJU KENSINGTON-
PETAR PAN- DISNEYEV PETAR PAN:
ŽANROVSKE TRANSFORMACIJE**

Petrinja, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Tina Balaško

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: PETAR PAN U PERIVOJU KENSINGTON-
PETAR PAN- DISNEYEV PETAR PAN: ŽANROVSKE TRANSFORMACIJE**

MENTOR: doc. dr. sc. Sanja Lovrić Kralj

Petrinja, rujan 2020.

Sažetak

U ovome radu bavit ćemo se temom Petra Pana u knjigama: *Peter Pan in Kensington Gardens* (Barrie, 1906) (na hrvatski prevedeno kao *Petar Pan u perivoju Kensington*), *Peter and Wendy* (Barrie, 1911) (na hrvatski prevedeno kao *Petar Pan*) i adaptaciju Petra Pana u filmu *Peter Pan* (Disney, 1953). Lik Petra Pana popularni je junak i sastavni dio života djece i njihova odrastanja. Prvo poglavlje rada posvećeno je životu i radu autora Jamesa Matthewa Barriea s isticanjem biografskih podataka koje se učestalo povezuju s motivacijom za nastanak djela *Petar Pan*. U sljedećim poglavljima prikazat će se kronološki okvir nastanka lika Petra Pana, zatim će se pružiti uvid u povijest prisutnosti lika Petra Pana u hrvatskim prijevodima te će se ukratko osvrnuti na motiv smrti kao tabu teme. Analiza djela usmjerena je na prikaz transformacije lika Petra Pana kao i njegovih odnosa s ostalim likovima od početne ideje u djelu *Petar Pan u perivoju Kensington* preko djela u Hrvatskoj poznatog kao *Petar Pan* do Disneyeve adaptacije djela u animirani film *Petar Pan*. Tri razmatrana djela će se još i međusobno usporediti sa svim posebnostima i interpretacijskim naglascima koje pojedino djelo donosi. Analiza je pokazala da se motiv smrti koji je bio obilato prisutan u najranijem djelu, *Petar Pan u perivoju Kensington*, sa sve većom svijesti o djeci kao implicitnoj i realnoj publici u sljedećim djelima postupno gubi i svodi na najmanju moguću razinu. Također, radi prilagodbe djela drugim medijima (kazalištu i filmu) priča je morala postati koherentnija pa se i naglasak u kasnijim djelima prebacuje više na pustolovni karakter djela.

Ključni pojmovi: dječja literatura, Peter Pan, Peter Pan sindrom, tabu tema, smrt u dječjoj književnosti, adaptacija

Summary

In this paper we are going to be interpreting Peter Pan throughout the themes of the books: *Peter Pan in Kensington Gardens* (Barrie, 1906), *Peter and Wendy* (Barrie,1911) and the movie adaptation *Peter Pan* (Disney,1953). The character of Peter Pan is a popular hero and an important part of children's lives and their growing up. The first chapter is based on life and work of author James Matthew Barrie as well as his biographical data which are considered crucial for the origin of his most famous work *Peter Pan*. The following chapters will present the chronological framework of the origin of the character of Peter Pan, then provide insight into the history of the presence of the character of Peter Pan in Croatian translations and briefly look at the motif of death as a taboo topic. The analysis of the work is focused on the transformation of Peter Pan's character and his relationships with other characters from the initial idea in *Peter Pan in Kensington Park* through the work known in Croatia as *Peter Pan* to Disney's adaptation of the work into the animated film *Peter Pan*. The three considered works will also be compared with each other with all the peculiarities and interpretive emphases that each work brings. The analysis showed that the motif of death that was abundantly present in the earliest work, *Peter Pan in Kensington Park*, with a growing awareness of children as implicit and real audiences in the following works is gradually lost and reduced to a minimum. Also, in order to adapt the work to other media (theater and film), the story had to become more coherent, so the emphasis in later works is shifted more to the adventurous character of the work.

Key features: children's literature, Peter Pan, Peter Pan syndrome, taboo topics, death in children's literature, adaptation

Sadržaj

1. Uvod	1
2. James Matthew Barrie	2
2.1. Obrazovanje i rad	2
3. Petar Pan	5
4. Petar Pan u hrvatskoj dječjoj književnosti	5
4.1. Tabu tema smrti	6
4.2. Smrt u Petru Panu	7
5. Odnosi između likova	10
5.1. Sindrom Petra Pana	15
6. Usporedba djela Petar Pan u perivoju Kensington i Petar Pan	18
7. Usporedba filma Petar Pan (1953.) i knjige	20
8. Zaključak	22
9. Literatura	23

1. Uvod

Djela s kojima se djeca najprije susreću su upravo ona djela za koje su čuli od svojih roditelja. Ta djela su klasici dječje književnosti koja se uče i nasljeđuju od naših predaka. To su djela koja i kad odrastemo pamtimo i kojih se s radošću prisjećamo. Jedno takvo djelo je i *Petar Pan* autora Jamesa Matthewa Barriea. *Petar Pan* je jedno od najutjecajnijih djela Zlatnog doba britanske dječje književnosti, a osim u području književnosti ono doživljava uspjeh i u drugim umjetnostima poput kazališta, filma ili kiparstva. Međutim, manje je poznato da je djelo, koje je u Hrvatskoj poznato pod naslovom *Petar Pan* (a u originalu *Peter and Wendy*), nastalo na temelju djela *Peter Pan u perivoju Kensington* koje nije doživjelo veći uspjeh. Preradom motiva Petra Pana, dječaka koji nije želio odrasti, u pustolovni priču, predstavu, a potom i djelo *Peter and Wendy* doživljava veliki uspjeh. Djelo je primjereno i dječjoj i odrasloj publici jer je višeslojno te osim pustolovina sadrži i niz simbola koji odrasle čitatelje potiču na dublju interpretaciju djela, lika i njegove uloge u priči. Kao obvezna literatura djece trećeg razreda osnovne škole to djelo djeci koja su u fazi očaranosti gusarima, čarobnim mjestima i moćima pruža avanturu koju proživljavaju zajedno s likovima. Međutim, pustolovina s gusarima, kako to vidimo iz analize djela koje mu prethodi, *Petar Pan u perivoju Kensington*, nije ishodišna djelu i pojavljuje se tek naknadno. Odabirujući ovu temu preddiplomskog rada željela sam istražiti nastanak danas poznate verzije Petra Pana. Cilj ovog preddiplomskog rada je analizirati i usporediti djela *Petar Pan u Perivoju Kensington* (u daljnjem tekstu PPK), *Petar Pan* (u daljnjem tekstu PPB- *Petar Pan* Barrie) te promotriti što je od PPB Disney preuzeo, a što je novo uveo u svoj animirani film *Petar Pan* (u daljnjem tekstu PPD- *Petar Pan* Disney).

2. James Matthew Barrie

Sir James Matthew Barrie rođen je 9. svibnja 1860-te godine u Kirriemuru, Škotska kao jedan od deseterice djece konzervativne protestantske obitelji te se smatra jednim od poznatijih Škotskih pisaca. Otac mu je bio vrhunski tkalac, a majka je preuzela brigu o djeci. Sva djeca u obitelji bila su školovana što im je uvelike pomoglo u daljnjoj izgradnji karijere. Kada je imao šest godina obitelj je zadesila tragedija u kojoj je prilikom klizanja život izgubio njegov brat. Ta smrt je jako pogodila njegovu majku koja se nije mogla oporaviti od nje. Majka pronalazi utjehu u tome kako će njezin mrtav sin zauvijek ostati dječak i da je nikada neće napustiti (Birkin, 2003). Kako bi olakšao svojoj majci James oblači bratovu odjeću te zajedno s majkom provodi vrijeme čitajući svjetsku poznatu literaturu koja kod Jamesa pobuđuje ljubav prema književnosti (Chanley, 2005). Sama tragedija daje inspiraciju Jamesu za njegovo najpoznatije djelo *Petar Pan*.

2.1. Obrazovanje i rad

Kada je imao 8 godina Barry zajedno s svojim bratom Alexandrom i sestrom Mary počinje pohađati Akademiju u Glasgowu te se nakon dvije godine školovanja vraća kući gdje nastavlja svoje školovanje u Forfaru. Kao četrnaestogodišnjak odlazi s bratom Alexandrom i sestrom Mary u školu u Dumfriesu u kojoj se često igra gusara sa svojim vršnjacima te se upravo taj podatak uzima kao inspiracija za stvaranje likova pirata u *Petru Panu*. Stoga je zanimljivo kako je upravo ta gradska kuća Moat Brae u kojoj se Barrie igrao pirata danas pretvorena u prvi centar za dječju književnost u Škotskoj.¹ Zajedno s prijateljima Barrie stvara dramski klub u kojemu producira prvu predstavu *Bandolero the Bandit* koja izaziva oštre kritike svećenika u upravnom odboru. Na zahtjev roditelja Barrie upisuje teološki fakultet, no studira književnost te upisuje fakultet u Edinburgu gdje piše dramske recenzije za edinburške novine. Diplomirao je na fakultetu 21. travnja 1882.godine te se potom zapošljava kao novinar u Nottingham Journalu. Nakon dvije godine vraća se u rodni grad. Piše za londonske novine nastavke tradicionalnih priča o gradu u kojemu je odrastao te mu one služe kao predložak za pisanje prvih noveli: *Auld Licht Idylls* (1888.), *The Little Minister* (1991.) i *A Window in Thrums* (1888.) (White, 1994.)

¹ 1Petar Pan project off the ground. Preuzeto 10.08.2020., s http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/south_of_scotland/8188245.stm

Priče opisuju strogu vjersku sektu Alud Lichst čiji je član bio njegov djed. Barrie ubrzo stječe slavu te izdaje novelu *Better Dead* (1888.) o svom trošku, no ta novela ne stječe popularnost niti željenu prodaju. 1896 godine Barrie objavljuje novelu *Sentimental Tommy* i ubrzo nakon nje objavljuje njen nastavak *Tommy and Grizel* (1900.) u kojoj govori o mladiću koji ima dječeačke fantazije koje, nažalost, završavaju nesretno te ni one nisu doživjele uspjeh. Zbog ranijih neuspjeha Barrie počinje sve više raditi u kazalištu kao i surađivati s H.B. Mariott Watson. U toj suradnji nastaje biografija Richarda Savagea, zatim i parodija Ibsenove drame koju naziva *Ibsen Ghost* (1914.). Tu parodiju pogledao je i William Archer koji je u to vrijeme bio poznati prevoditelj Ibsenovih djela na engleski. Zbog toga mu se ta parodija parodija toliko svidjela da ju je počeo preporučivati drugima. Barrie ubrzo stvara i treću predstavu *Walker, London* (1892.) u kojoj je glumila Mary Ansell s kojom Barrie započinje ljubavnu vezu. Ta veza je i okrunjena brakom 9. srpnja 1894. godine. Nakon prijevare od strane Mary, Barrie i ona se razvode 1909. godine.

Predstava *Quality Street* (1901, 1902.), koja govori o staroj sluškinji koja se predstavlja da je vlastita nećakinja kako bi pridobila ljubav bivšeg udvarača koji se vraća iz rata, postiže veliki uspjeh. Nakon tog uspjeha Barrie stvara i djelo o aristokratskim obiteljima i sluškinjama *The Admirable Chichon* koja je pokupila pozitivne kritike.

Barrie lik Petra Pana prvi puta uvodi u svoje djelo *The Little White Bird*, romanu koji je prvi put objavljen od strane Hodder & Stoughton 1902. godine. Prva predstava o liku Petra Pana održana je 27. prosinca 1904. godine pod nazivom *Peter Pan, or The Boy Who Wouldn't Grow Up* u kojoj nas Barrie upoznaje s likom Wendy čiji je nastanak inspiriran mladom djevojkom Margaret Henley koja je Barriju dala nadimak Friendly, a imala je poremećaj rotacizma. Tu predstavu George Bernard opisuje kao „prividnu zabavu za djecu, a uistinu predstavu za odrasle“. 1911 godine Barrie predstavu uvrštava u novelu pod nazivom *Peter and Wendy* u kojoj samo djelo prilagođava više za djecu. Upravo kao inspiracija za djelo poslužila su mu djeca obitelji Llewelyn Davies.

Barrie upoznaje obitelj Davies, u parku Kensington 1897. godine, koji su ondje boravili sa svojom dadiljom Mary Hougson. Obzirom da je Barrie često šetao parkom zajedno sa svojim psom Porthosom s vremenom se počeo družiti s djecom

Georgon, Jackom i bebom Petrom. Redovito bi dječacima pričao različite priče te im je u čast 1901. godine napravio album fotografija u kojima glume pirate pod nazivom *The Boy Castaways of Black Lake Island* (Birkin, 2003.). Jedini primjerak naslovne stranice tog djela očuvan je u knjižnici rijetkih knjiga i rukopisa Beinecke na Yale sveučilištu.² Upravo kroz priče koje izmišlja za dječake rađa se i ideja o Petru Panu. Kako bi zabavio Georga i Jacka, Barrie je izmislio priču o tome kako mala djeca poput njihovog brata Petra znaju letjeti i da je to razlog zašto roditelji stavljaju rešetke na prozor dječjih soba kako djeca ne bi odletjela i tako se izgubila. Upravo su te priče poslužile Barriju u smišljanju njegova najpoznatija djela Petra Pana. Nakon smrti oba roditelja dječaka, Barrie postaje staratelj i zaštitnik dječaka zajedno s njihovom bakom Emmom. Barrie ubrzo postaje zaštitnik mnoge djece i to se smatra inspiracijom za izgradnju likova izgubljenih dječaka. Nekoliko godina nakon Barrieve smrti, jedan od njegovih štićenika Petar vrši samoubojstvo pritom ostavljajući niz svezaka koji govore o ulozi Barria u obitelji Davies.

James Matthew Barrie umire od upale pluća u staračkom domu West End u Londonu 19. lipnja 1937. godine. Njegov rodni dom u ulici Brechin 4 pretvoren je u muzej u Nacionalnom povjerenstvu za Škotsku. Većinu svojeg posjeda ostavlja svojoj tajnici Cynthiji Asquith dok autorska prava za svoje najpoznatije djelo *Petar Pan* ostavlja bolnici Great Ormonf Street u Londonu. Preživjelim dječacim, svojim štićenicima obitelji Llewelyn Davies, ostavlja ostatak svoje imovine, a odredio je i da njegova bivša supruga Mary Ansell dobiva anuitet. (Birkin, 2003.)

² 4 J. M. Barrie's Boy Castaways preuzeto 11.08. 2020.. s <https://beinecke.library.yale.edu/collections/highlights/jm-barries-boy-castaways>

3. Petar Pan

Lik Petra Pana prvi put se javlja u knjizi *The Little White Bird* (Barrie, 1902.) kao glavni protagonist od 13 do 18 poglavlja. Knjiga je izdana u Engleskoj u studenom 1902. godine u izdavačkoj kući Hodder & Stoughton, dok je u Americi izdavana u serijalima izdavanim u razdoblju od kolovoza do studenog, jednom mjesečno u *Scribner's Magazine*. Kako sama poglavlja stječu popularnost tako Barrie 1904. godine stvara predstavu koju naziva *Peter Pan, or The Boy Who Wouldn't Grow Up* u kojoj u radnju uvodi likove Wendy, Kapetana Kuke i Zvončice te mitski otok Nigdjezemu. Predstava se prvi put izvodi 27. prosinca 1904. godine u Duke of York's Theatre u Londonu u kojoj Nina Boucicault glumi glavnu ulogu. U tu se predstavu uvodi i lik Kapetana Kuke kojega glumi isti glumac koji glumi i gospodina Darlinga čime nam Barrie naglašava kako je Petar Pan zapravo protivnik svega što predstavlja gospodin Darling. Kako predstava doživljava veliku popularnost 1911. godine Barrie izdaje svoje novo djelo Petra Pana pod nazivom *Peter i Wendy* koja postaje ustaljena verzija koju danas poznajemo. Koristeći se tom verzijom Petra Pana, Walt Disney stvara animirani film *Peter Pan* 1953. godine. Film je 14. animirani film Walt Disney studija, a redatelji su Clyde Geronimi, Hamilton Luske i Wilfred Jackson. To je zadnji Disneyev film na kojemu je radilo svih devet članova *Disney's Nine Old Men* animatora. Film je prvi put predstavljen 5. veljače 1953. godine na *1953 Cannes Film Festival*. Izlaskom filma lik Petra Pana doživljava vrhunac svoje slave, nakon čega izlaze brojne adaptacije knjige koje su nam danas poznate.

4. Petar Pan u hrvatskoj dječjoj književnosti

Djelo Petar Pan danas je neodvojivo od djetinjstva zbog čega se smatra klasikom dječje književnosti. U hrvatskoj dječjoj književnosti lik Petra Pana prvi se put javlja 1922. godine s prijevodom *Petar Pan u perivoju Kensington*. Djelo je objavljeno u nakladi *Udruženja za unapređivanje dječje književnosti* s ilustracijama Arthura Rackhama koje su bile jako cijenjene i poznate u engleskoj kulturi. Razlozi zbog kojih se u dječju književnost uvodi upravo ova verzija Petra Pana nisu poznati javnosti iako postoje mnoga nagađanja. Međutim djelo *Petar Pan u perivoju Kensington* u Hrvatskoj nije imalo većeg odjeka. Do pojave druge verzije Petra Pana poznate pod nazivom *Petar i Wendy* na hrvatski je jezik prevedeno nekoliko prerada

i adaptacija Petra Pana koje bi djeci možda bile bliže od Petra Pana u perivoju Kensington, njih su istražile i analizirale Lovrić Kralj i Milković (2018). Jedna od poznatijih izdanja su ona autorice May Byron pod naslovom *Petar Pan u parku Kensington* u kojemu Byron izbacuje epizode koje su svojevrsne digresije u priči o Petru Panu jer se bave razvojem drugih likova nevezanih za Petra Pana te motive koji bi djeci mogli biti uznemirujući poput zlih noćnih vila, grobova i slično. U drugom hrvatskom prijevodu ovog djela autora Morane Endrighetti i Žarka Milenića pod nazivom *Petar Pan u Kensingtonskom perivoju* u potpunosti se izostavlja prvo i posljednje poglavlje izvornog teksta, a mijenja se i sam redoslijed poglavlja kako bi djelo što više prilagodili dječjoj publici te olakšali razumijevanje samoga teksta. Međutim, ni te adaptacije nisu dobile masovniju publiku. Lik Petra Pana svoju je popularnost u Hrvatskoj dobio tek Disneyevim animiranim filmom. Kako film stječe popularnost tako nastaje i prvi hrvatski prijevod djela *Peter and Wendy* (Barrie, 1911) koji je hrvatskoj čitalačkoj publici poznat pod nazivom *Petar Pan*. Upravo to djelo zajedno s Disneyevom verzijom postaje uvriježena priča koja se uvrštava u obujam knjiga poznatih dječjem čitalaštvu. Ta verzija uvrštava se u popis lektira za niže razrede osnovne škole 1968. godine, zatim kontinuirano od 1991. do 2006. godine kao preporučeni naslov za četvrti razred osnovne škole, a 2006. kao lektira za treći razred osnovne škole (Milković i Narančić Kovač, 2014).

4.1. Tabu tema smrti

Smrt je jedna od tabu tema u dječjoj književnosti, međutim u nizu djela motiv smrti je ugrađen na način koji je primjeren dječjim čitateljima. Motiv smrti rijetko se pojavljuje u dječjoj književnosti, ali, obzirom da je smrt sastavni dio života, važno je razumjeti značenje i važnost te teme za dijete. Kako bi se na primjeren način smrt objasnila djetetu važno je poznavati pojedine aspekte dječjeg razvoja kao i način na koji djeca mogu razumjeti smrt. Djetetov prvi susret s motivom smrti javlja se kroz književna djela u kojima se smrti prikazuje kao san ili kao odlazak na nebo te se tako djetetu pruža utjeha. Zato prva djela u kojima se djeca susreću sa smrti su bajke, u kasnijoj dobi to su romani koji su uvijek prilagođeni djetetu i razvojnim fazama djeteta (Harmija, 2002). Prema autorici Haramiji smrt se u dječjoj književnosti može prikazati sa različitih gledišta (Harmija, 2002):

- knjige s temom/motivom smrti
- smrt u realističnoj/fantastičnoj prozi
- svršenost i nesvršenost smrti
- vrste smrti
- prisutnost smrti u lijepoj književnosti prema uzrastu djece

Važno je naglasiti kako je smrt u bajkama poput *Pepeljuge*, *Snjeguljice*, *Ivice i Marice* prikazana kao potpuno nerealistična upravo zbog dobi djeteta kojoj je namijenjena. U bajkama ona označava početak radnje, kaznu za loše likove i nevažan motiv jer dijete jedino želi sretan kraj za glavne junake. Kada bismo pitali bilo koje dijete sjeća li se smrti majke od *Pepeljuge* ili *Snjeguljice* ono bi nam znalo reći da se ta smrt dogodila, ali za njega je jedino važna posljednja rečenica „I živjeli su sretno do kraja života“ kojom njihovi junaci dobivaju kraj kakav su i zaslužili.

4.2. Smrt u Petru Panu

Kao što je ranije navedeno kao jedna od glavnih motivacija za stvaranje lika Petra Pana smatra se smrt autorova brata. Kako se njegova majka teško nosila sa smrću svoga sina kao utjehu stvara misao kako će njen sin zauvijek biti mlad dječak. Kao što Davidoff objašnjava u svojoj knjizi, prilikom smrti bliske osobe djeca često „zamrznū“ u svom sjećanju osobu koja je umrla i pamte ju upravo onakvu kakva je bili prije smrti (Davidoff, 2011). Taj utjecaj je vidljiv na Barrieu koji pokušava izgledati kao svoj brat kako bi majci olakšao patnju, no s obzirom da on ne može ostati zauvijek mlad on stvara lika koji to može kako bi nastavio njegov rad. Upravo u takvom okruženju nastaje lik Petra Pana. Lik dječaka koji nema stvarnog opisa i koji nikada ne odrasta te je zavijek zarobljen u limbu iz kojega zapravo nema izlaza. Iako je u djelu opisano kako se on u tom limbu našao zbog svoje znatiželje prilikom koje je odletjeo kroz prozor svoje sobe da doživi avanturu smatrajući kako će ga majka uvijek čekati ne možemo se oteti dojmu kako je on zapravo mrtav dječak. Baš kao u analizi Davidoffa možemo zaključiti kako je on umro i da činjenica da ne odrasta može zapravo značiti da su prisutni opisi lika nečija zamrznuta sjećanja. Na kraju prvog djela o Petru Panu, samom liku je dana uloga u kojoj Petar dočekuje izgublenu djecu u perivoju Kensington te ako Petar ne stigne na vrijeme da ih spasi od smrti on ih pokapa, a kako umrla djeca ne bi s ovog svijeta

otišla sama on ih uvijek pokapa u paru. U drugom Barrievom djelu *Peter and Wendy*, lik Petra Pana ponovno je prikazan u tom zamrznutom stanju u kojemu Petar Pan postaje simbol mladenačke sreće, nedodirljivosti, želje za igrom i izbjegavanja obveza. On djecu koja su „ispala iz kolica“ ili zapravo umrla odvodi u zemlju u kojoj oni nikada ne odrastaju, u Nigdjezemsku. Kao dobar primjer uloge Petra Pana kao predvodnika umrle djece možemo navesti razgovor između Petra Pana i gospođe Darling u kojoj joj on govori kako više nikada neće vidjeti Wendy.

- Brže Zvončice- prošaptao je- Zatvori prozor i zaključaj ga. Tako je dobro. A onda i ti i ja brže kroz vrata, pa kad Wendy dođe pomislit će da joj je majka zaključala prozor pred nosom, pa će se morati vratiti sa mnom.....- Nikad više, draga damo, nećete vidjeti svoju Wendy, jer je prozor zaključan (Barrie, 2001:194).

Upravo kroz taj citat možemo uočiti kako je Petar Pan lik koji nježno prevodi djecu u svijet mrtvih pritom ih vodeći na mjesto puno pustolvina, u zemlju Nigdjezemsku. U toj zemlji Petar Pan ratuje protiv drugog lika Kapetana Kuke. Kapetan Kuka je lik koji je u strahu od vremena i starenja što ponovno možemo analizirati i pronaći ishodište toga straha u Barrievom strahu da kad odraste on više neće moći glumiti svog umrlog brata jer će postati muškarcem te više neće biti dječak. Ta neprestana borba koji Petar Pan zajedno sa svojom vojskom Izgubljenih dječaka, koju čine djeca koju on dovodi u Nigdjezemsku, vodi protiv Kapetana Kuke zapravo predstavlja borbu između djetinjstva i starosti. Borbu između vremena u kojemu smo slobodni, bez obveza i briga i vremena u kojemu nas vrijeme samo sustiže zajedno s obavezama. Ta borba traje samo dok je Petar u Nigdjezskoj. U razdobljima kada on predvodi umrlu djecu rat ne traje.

Nigdjezemsku možemo definirati kao carstvo smrti u kojemu oni koji nisu niti živi niti mrtvi mogu živjeti i umrijeti. U njoj uvijek žive isti likovi koji umiru te se njihova uloga popunjava s drugom umrlom djecom ili drugim odraslim ljudima koji vode borbu sa starenjem i obvezama. To su likovi koji mogu putovati između svijeta mrtvih i živih kao što Wendy, njezina kćer i unuka odlaze vidjeti Petra Pana te se nakon proživljene avanture vraćaju kući. One zapravo uvijek popunjavaju mjesto koje u Petrovom životu popunjava Wendy. Samim time možemo doći do zaključka kako je Nigdjezemska zapravo beskonačan krug u kojemu nakon smrti Kapetana Kuke mladi Petar Pan odrasta i zauzima njegovu ulogu, a neki novi dječak zauzima ulogu Petra Pana koji će ponovno predvoditi umrlu djecu i dovoditi ih u zemlju Nigdjezemsku. (Theodorou, 2015).

Barrie potvrđuje tezu besmrtnosti Petra Pana uvodeći 1928. godine dodatni dijalog između Petra Pana i Wendy u kojemu Petar Pan govori Wendy kako ga nitko ne smije dotaknuti i da ne zna razlog zbog čega ga se ne smije dodirnuti. Upravo taj dijalog nas navodi na razmišljanje kako je Petar Pan zapravo duh i da ako ga pokušamo dotaknuti mi ćemo to shvatiti i tako ćemo shvatiti da nas zapravo čeka smrt, a ne avantura.

Tema smrti mijenjala se kroz oba Barrieva djela kao i u Disneyevom filmu. U PPK smrt je jasno naznačena kao i što za njezinu stvarnu potvrdu možemo uzeti činjenicu kako na kraju djela Petar Pan zaista pokapa djecu koja su umrla i time daje smrti onaj konačni čin.

Onda kopa grob podiže spomenik i kleše u njega početna slova malog sirotana (Barrie, 2007:70).

U PPB Barrie drugačije prikazuje smrt time što uvodi mitsku zemlju Nigdjezemsku u koju Petar Pan vodi djecu koja su ispala iz kolica. U tom se djelu smrt dječaka navodi samo kao mogućnost da su poginuli u borbi protiv gusara ili kao mogućnost da ih je Petar samo prorijedio, ako su oni odrasli.

Broj se dječaka na otoku, dakako, stalno mijenjao, već prema tome kako koji pogine i tako dalje, a kad se učini da su dječaci počeli rasti, što je inače strogo protiv pravila, Petar ih prorijedi (Barrie, 2001:68).

Prilagođavajući djelo što više djeci Barrie u PPB izbacuje onaj konačni čin pokapanja umrle djece, ali u djelo uvodi smrt negativnog lika Kapetana Kuke čime svoje djelo približava bajkama na koje su djeca navikla, a koje uvijek završavaju kaznom za antagoniste.

Kad je opazio Petra kako polako kroza zrak s podignutim bodežom kreće prema njemu, skočio je na ogradu da se baci u more. Pritom nije znao da ga krokodil već čeka, jer mi smo onaj sat zaustavili namjerno, da ga poštedimo te spoznaje.... Tako pogibe James Kuka (Barrie, 2001:184).

Prilagodivši u potpunosti djelo djeci Disney smrt izbacuje iz radnje. Napušta motiv pogublje dječaka kao i motiv smrti Kapetana Kuke uvodeći smiješne elemente u radnju poput trčanja po vodi Kuke dok bježi od krokodila.

5. Odnosi između likova

Petar Pan

Petar Pan je neustrašiv i hrabar, ali neodgovoran socijalno i emocionalno nezreo junak koji proživljava brojne avanture leteći i boreći se s piratima u Nigdjezemskoj. Nigdjezemska ili Snokraj (ovisno o prijevodu) je zemlja koja se po opisu autora nalazi „druga desno i ravno do jutra“ te se nalazi kraj zvijezda Mliječne staze. Petar Pan je simbol vječnog djetinjstva, mladenačke neovisnosti o odraslima kao i slobode. On kod djece budi pobunu protiv odrastanja i obveza. Barrie u svome djelu *The Little White Bird* u kojemu prvi put u književnost uvodi ovaj lik tjedan dana stare bebe, ne opisuje u detalje sam izgled dječaka kako bi mladoj publici ostavio mogućnost da pomoću svoje mašte stvore lik svoga Petra Pana. Kao jedini opis ovoga lika Barrie u PPB govori kako ima prekrasan osmijeh, svira flautu te još uvijek ima mliječne zube. Brojni ilustratori su u svojim interpretacijama ovog lika preuzeli izgled u kojemu Petra Pana prikazuju u kostimu koji je načinjen od listova i pero na glavo što je nosila u izvedbi predstave glumica Nina Bouciault³ ili crvenu kosu i zelenu odoru koju donosi Disney u svojoj verziji ovoga djela. „Petar Pan, kojeg možda poznajete kao letećeg momčića u zelenom odijelu iz crtanog filma Walta Disneya“ (Zima, 2001:5).

Petar Pan je lik koji je nastao po uzoru na dječaka Petra Llewelyna Daviesa s kojim se Barrie igrao u vrtu Kensington dok je pričao priče ostaloj djeci obitelji Llewelyn Davies. Kao druga inspiracija, pomoću koje Barrie dolazi do imena Pan, uzima se grčka mitologija u kojoj je Pan mitološko biće koje svira frule nimfama, a djelomično je čovjek, djelomično koza.⁴ On je bog pastira i šume, stada, njiva i polja, odnosno "paše i stoke", njihov zaštitnik i zaštitnik lovaca. Stoga se naziva zaštitnikom prirode. Isto tako se kao utjecaj za nastanak ovoga lika uzima i tragedija koju je proživio sam Barrie. Naime, brojni teoretičari smatraju kako je upravo smrt njegova brata uzrok nastanka ovoga djela, zbog činjenice kako je Barrieva majka smatrala da njegov brat još uvijek postoji i da nikada neće odrasti (Birkin, 2003.).

Petar Pan u PPB predstavlja lik bezbrižnog i nesebičnog djeteta koje je još uvijek naivno. Iako umišljen i nonšalantan lik, Petar Pan je uvijek spreman suočiti se s

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Nina_Boucicault

⁴ [https://hr.wikipedia.org/wiki/Pan_\(mitologija\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Pan_(mitologija))

opasnosti kako bi pomogao svojim prijateljima. Kako ne bi izgubio nevinost koju imaju djeca on ne smije stvarati nove spoznaje i stoga ga Barrie predstavlja kao dječaka koji neprestano proživljava razne avanture, ali ih se nikada ne sjeća. Kako bi objasnio rešetke na prozorima dječjih soba koje se pojavljuju u PPB Barrie je kroz priče koje je pričao Georgu i Jacku u djelu PPK objasnio kako su sva djeca rođena kao ptice i stoga rešetke služe kako bi ih zadržale u kući. „Budući da su djeca bila ptice, prije nego što su postala ljudi, malo su divlja u prvim sedmicama, što je i posve naravno i jako ih svrbi na ramenima, gdje su im bila krila“ (Barrie, 2007:13).

Upravo su mu te priče pomogle kako bi Petru Panu pripisao još jednu karakteristiku, a to je letenje. Da djeca mogu letjeti zato što su prije rođenja bila ptice motiv je koji Barrie zadržava i u djelu PPB, samo se letenje objašnjava na drugi način: potrebno je imati lijepe, bezbrižne misli i vilinski prah.

Samo neka ti misli budu divne i krasne-objasnio je Petar- pa će te one dići u visine... Razumije se da se to Petar samo poigravao, jer nitko zapravo ne može letjeti dok ga ne zapuhu vilinskom prašinom (Barrie, 2001:52).

Petar Pan je u PPK sjajan mačevalac s izraženim vidom i sluhom, odličan je u pantomimi i imitiranju. Vrlo je mlad dječak, u PPK samo tjedan dana star, u PPB ima šest godina. On je u PPB vođa Izgubljenih dječaka s kojima neprestano ratuje protiv pirata i Kapetana Kuke. Kao negativne osobine možemo reći kako je lik Petra Pana lik koji ne zna voljeti, nema razvijenu empatiju, a uz sve to jako je arogantan.

– Spasi ga, spasi ga!- zavapila bi Wendy pri pogledu na strahotu okrutnog mora u velikoj dubini. Napokon bi se Petar ipak sunovratio iz visina, pa uhvatio Michaela trenutak prije udara u more, a izveo bi to inzvanredno ljupko. Ipak je pritom uvijek čekao sve do zadnji čas, i dojam je bio da ga je više zanimala vlastita vještina negoli spašavanje ljudskog života (Barrie, 2001:56).

Petar Pan i Izgubljeni dječaci

Odnos između likova Izgubljenih dječaka i Petra Pana možemo opisati kao odnos između vođe i podanika. Kako bi opisao Izgubljene dječake Barrie govori da su oni djeca koja su ispala iz kolica dok dadilja nije gledala. Ukoliko ih nitko nije tražio u roku 7 dana oni bivaju otpremljeni u Nigdjezemsku kako bi bili smanjeni troškovi (Barrie, 2001). Iako prvi put naziv Izgubljeni dječaci dobivaju upravo u PPB, ideju njihova nastanka pronalazimo još u PPK u kojemu autor isto tako navodi da su jedina

djeca koja se gube u perivoju Kensington dječaci koji su ispali iz kolica dadiljama i umrli zbog svoje neposlušnosti. U PPB kada nema Petra u blizini oni su mirni, izgubljeni i usamljeni, no kada je Petar uz njih oni neprestano ratuju i doživljavaju avanture. Petar odlučuje u potpunosti o njihovoj sudbini i kada on odluči da su dječaci prestari ili preodrasli Petar ih ubije ili istjera pa oni postanu članovi posade Kapetana Kuke, a njihovo se mjesto u posadi Petra Pana upotpuni drugim dječacima.

Broj se dječaka na otoku, dakako, stalno mijenjao, već prema tome kako koji pogine i tako dalje, a kad se učini da su dječaci počeli rasti, što je inače strogo protiv pravila, Petar ih prorijedi (Barrie, 2001:68).

Također strogo je zabranjeno da i jedan od njih nalikuje Petru, stoga su svi oni u PPB obučeni u kože medvjeda koje su sami ubili dok se njihov izgled mijenja u adaptaciji PPD u kojoj su dječaci obučeni u krzno raznih životinja, a ne samo medvjeda. Svaki od dječaka dužan je slušati Petra i u potpunosti se prepuštati njegovim naredbama. Ako odbiju naredbu bivaju zamijenjeni, no dječaci ne odbijaju naredbe jer oni u Petru pronalaze očinsku figuru koja im nedostaje s obzirom na to da su zapravo siročad. Dolaskom Wendy u potpunosti se strukturira i oblikuje obitelj te Wendy sad biva nazvana majkom, kao što i Petar sada dobiva i službeni naziv oca. Na kraju djela dječaci se odupiru želji da nikada ne odrastu zbog težnje da budu voljeni i odgajani u obitelji.

Petar i Zvončica

Kod odnosa Petra i Zvončice također možemo govoriti o odnosu punom ljubavi. Petar Pan je dječak koji u PPK biva prihvaćen od vila i smatran glavnim gostom i zabavljačem vila, taj odnos Barrie produbljuje u svom drugom djelu PPB te samom Petru kao vječnu suputnicu dodjeljuje Zvončicu čime smanjuje količinu vila na samo jednu. Kako bi objasnio kako nastaju vile Barrie navodi da prvi put kada se dijete osmjehne njegov se osmijeh razbije na tisuću komadića i svaki taj komadić postane jedna vila (Barrie, 2001). Odnos Petra i Zvončice promatramo kao odnos para u kojemu Petar nije svjestan ljubavi koju Zvončica osjeća prema njemu. Ta ljubav je najprije prikazana kroz ljubomoru koju Zvončica izražava dolaskom druge ženske osobe u život Petra. Prilikom Wendyna dolaska, Zvončica čini sve što je u njezinoj moći kako bi je se riješila i kako bi ju istjerala iz Petrovog života. Važno je naglasiti citat iz PPB: „Vile moraju biti jedno ili drugo, jer su tako malene da u njima nažalost istodobno ima mjesta za samo jedan osjećaj“ (Barrie, 2003:66) kojim nam autor

naglašava kako su vile dobre i nježne dok su s druge strane osvetoljubive. Tako po dolasku Wendy naređuje dječacima da u Petrovo ime ubiju pticu koja pada s neba tj. djevojčicu Wendy. U daljnjoj radnji Petar zbog svoje zaokupljenosti u potpunosti zaboravlja na svoju vilu što nju jako pogađa. Krajnji dokaz ljubavi koji Zvončica pruža je žrtvovanje svoga života kako bi spasila Petra. Ona i Petar ostaju živjeti u Nigdjezemačkoj sve do njene smrti ili zapravo zaborava od strane Petra.

Petar i Kapetan Kuka

Odnos Petra Pana i Kapetana Kuke temelji se na vječnom sukobu između mladosti i starosti. Kapetan Kuka je lik kojega Barrie uvodi u svom drugom romanu kao negativnog lika. On predstavlja opasnost za Petra Pana kao i za Izgubljene dječake. Kapetan Kuka je lik koji cijeli život zavidi Petru na njegovoj mladosti i odvažnosti. Opterećen je vremenom i starenjem što se vidi uvođenjem elementa sata u cijelu radnju. On baš kao i Petar ima svoju vojsku gusara koji ga slušaju i slijede sa strahopoštovanjem. Poštuje modu i eleganciju, što je najpouzdaniji dokaz plave krvi kao i teorije kako je pohađao Eton.⁵ Beščutan je i usamljen lik koji vodi česte razgovore sam sa sobom. To je lik koji žudi za ratovanjem i konačnim porazom Petra Pana. On je prikazan kao antagonist odnosno kao suprotnost liku Petru Panu. Iako detaljnijim proučavanjem možemo doći do zaključka kako Barrie stvara ovoga lika kako bi mu pripisao sve one lošije karakteristike gospodina Darlinga koje uvodi još u predstavi u kojoj je ista osoba glumila i Kapetana Kuku i gospodina Darlinga.⁶ Obzirom da je Petar Pan lik koji nikada ne želi odrasti on ima odbojnost prema svima koji su odrasli pa tako i prema Kapetanu Kuki. Taj sukob između Petra i kapetana uvijek završava Kapetanovom smrću i dolaskom Petra Pana na poziciju Kapetana. Taj kružni proces uvijek traje i bez obzira koliko puta Petar postao Kapetan Kuka njihovi sukobi i avanture nikada ne prestaju. Jer svaki put kada mladi Petar postane Kuka on preuzima njegove karakteristike i ulogu, a neki novi mladi Petar Pan postaje njegov suparnik.

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Captain_Hook

⁶ Taj motiv povezivanja Kapetana Kuke i gospodina Darlinga zadržava i Disney tako što za oba lika glas daje isti glumac.

Iako Barrie u PPB Kapetana Kuku prikazuje kao neprijatelja Petru Panu postoji i interpretacija u kojoj je se Kapetan Kuka prikazuje kao pozitivan lik. Ta teorija zapravo može biti pobijena činjenicom kako Kapetan Kuka želi ubiti Petra Pana i Izgubljene dječake, ali se ne možemo oteti dojmu kako do sukoba ne bi došlo da ga Petar Pan ne izaziva. Kako je ranije navedeno Kapetan Kuka i Izgubljeni dječaci žive u miru dok nema Petra, stoga se postavlja pitanje tko je zapravo negativan lik. Oba lika su nastala kao potpuna suprotnost jedan drugome. Petar je dječak koji mrzi pravila i sve lako zaboravlja. Kapetan Kuka je lik koji voli pravila, posebnog lijepog ponašanja, i teško zaboravlja. Te razlike njih čine suparnicima stoga možemo reći kako oni nisu niti dobri niti loši likovi. Oba lika su stvorena kao tragični junaci koje ne možemo svrstati niti u heroje niti u zlikovce.⁷

Taj kružni proces Disney izbacuje u svome djelu u kojemu on prvotno mijenja lik Kapetana Kuke. Pripisujući mu pomalo smiješne i groteskne karakteristike koje od njega čine manje opasnog lika on mu daje i drugačiji kraj u kojemu Kapetan Kuka ne završi smrću već beskonačnim bijegom od krokodila. Disney ga u svome filmu čini ridukulom i time se odmiče od onog zlog i nemilosrdnog karaktera kakvog mu Barrie u PPB pripisuje.

Petar i Wendy

Lik Wendy pojavljuje se prvi put u djelu PPB, ali u PPK pronalazimo Miamae Manning, koju možemo smatrati njenim prethodnikom. Pružajući zaštitu izgubljenoj djevojčici Petar počinje gajiti osjećaje prema njoj te ju nagovara da ostane živjeti s njim pritom joj pokazujući svu ljepotu svoga života. Potiče ju da zaboravi na svoju majku, no kako joj ipak ne može oduzeti osjećaj majčine ljubavi, odluči ju vratiti kući. Njihov se odnos nakon njezinog povratka nastavlja putem pisama i predmeta koje mu ona poklanja sve dok ne odraste. Izgrađujući dalje odnos Petra i Miamae i dajući joj novi oblik u PPB, Barrie mijenja ime djevojčice u Wendy i pridodaje joj sve karakteristike koje treba imati dobra majka. Iako je djevojčica, Petar u njoj vidi zaštitničku figuru i majku. Slušajući njezine priče koje je Wendy uvijek pričala svojoj braći Petar u njoj pronalazi ono što nikada nije imao. Kako bi ju obmanuo i zadržao za sebe Petar joj pokazuje sve čari života u Nigdjezemskoj. On ju nagovara da ostane živjeti s njim i Izgubljenim dječacima i da im svima postane dugo tražena

⁷ <https://travistee34.wordpress.com/2016/10/05/wtfaw-peter-pan/>

majka. Iako neiskusna Wendy se dobro snalazi u toj ulozi, no svojim neiskustvom ponekad dovodi u opasnosti i sebe i druge. Wendy se zaljubljuje u Petra i on postaje njezina prva ljubav iako on prema njoj ne gaji iste osjećaje. Shvativši kako njezina braća pa i ona sama zaboravljaju izgled roditelja Wendy od Petra zatraži da ih odvede kući. Predlaže Petru da se vrati s njoj i da zajedno odrastu i da se vjenčaju, ali on to odbija zbog svoje odbojnosti prema obvezama i odrastanju.

Ne misliš Petre- rekla je zastajkujući- da bi mojim roditeljima trebao reći išta o jednoj vrlo nježnoj temi? – Ne.- O meni Petre? – Ne (Barrie, 2001: 201).

Odbijanje Petra njoj slama srce, ali isto tako razumije kako on to ne može učiniti. Kako bi i dalje Petru mogla pružati ljubav majke koju on osjeća prema njoj ona s njim sklapa dogovor kako će svake godine ići s njim na proljetno čišćenje kuće. Budući da Petar zaboravlja na svoje obećanje sljedeći put kada dođe ugledao je Wendy koja je odrasla. To ga je jako rastužilo jer se osjećao izdanim od strane Wendy koje je odrasla unatoč obećanju kako nikada neće odrasti. Utjehu pronalazi u njezinoj kćeri, unuci i praunuci koje svake godine odvodi na proljetno čišćenje ni ne shvaćajući kako te djevojčice nisu njegova Wendy.

U PPD se uvodi promjena i u ovaj odnos. Iako su Petar i Wendy prikazani kao i u knjizi u kojoj se njihov odnos temelji na neuzrvačenoj ljubavi Petra prema Wendy, Disney za ovaj par unosi drugačiji zavšetak. Kako dječaci u PPD odbijaju odrasti i ostanu živjeti s Petrom u Nigdjezemskoj tako se Petar u filmu ne vraća po Wendy koja se povratkom kući odluči odrasti i rastanak nije tako gorak jer Petar Pan odlučuje odvesti djecu kući. Na kraju filma vidjevši brod među oblacima gospodin Darling se prisjeća kako je on jednom plovio tim brodom dajući aluziju kako je možda on jednom bio član posade broda ili sam Kapetan Kuka s obzirom na sličnosti koje se javljaju između ova dva lika.

5.1. Sindrom Petra Pana

Rastom popularnosti djela *Petra Pana* brojni su psiholozi i analitičari počeli detaljnije proučavati sam lik Petra Pana. Samim proučavanjem javio se pojam sindrom Petra Pana koji prvi put spominje psihoanalitičar dr. Dan Kiley u svojoj knjizi *Peter Pan Syndrome: Men who Never Grown Up*, objavljenoj 1983. godine. Sam pojam karakterizira odraslu osobu čiji je emocionalni razvoj na razini adolescenta. Osobe koje imaju dijagnosticiran ovaj sindrom, zalažu se za slobodu i

neovisnost te se suprotstavlja ograničenjima i pravilima koje smatraju nepotrebnima i frustrirajućima (Kiley, 1983). Taj otpor je u djelu Petra Pana vidljiv u trenutku kada se, iako želi ostati s Wendy i njenom obitelji, opire školovanju, zapošljavanju i odrastanju (Barrie,2001). Prema dr. D. Kiley razlikuju se sljedeće faze: (Kiley, 1983).

- Od 12. do 17. godine – pojavljuju se prvi simptomi, osoba je neodgovorna, tjeskobna i uživa u samoći
- Od 18. do 22. godine – osobe počinju pokazivati svoju narcisoidnost, misandriju ili mizigoniju
- Od 23. do 25. godine – osoba se žali na nezadovoljstvo životom i netoleranciju prema vanjskom svijetu
- Od 26. do 30. godine – početak kronične faze sindroma, igranje „zrele“ odrasle osobe
- Od 45. godine – odrasla osoba pokušava pronaći svoje djetinjstvo s krivnjom prema svemu što je izgubio svoje godine te se počinje javljati depresija i anksioznost

Također prema dr. Danu Kileyu, osobe s ovim sindromom imaju sedam osobina odnosno karakteristika koja dominiraju njihovim ponašanjem (Kiley, 1983):

- Emocionalna paraliza – pacijent ne izražava svoje emocije onako kako ih osjeća već se te emocije pojavljuju u ekstremnim situacijama (ljutnja kao bijes, radost kao histerija, razočaranje kao samosažaljenje...), što dovodi do toga da pacijenti gube kontakt sa svojim emocijama i ne mogu ih prepoznati.
- Odugovlačenje – više je vidljivo u prvim fazama kada odgađaju stvari sve dok ne budu prisiljeni učiniti ih, dok stariji osjećaju krivnju što su izgubili mladost te se ne mogu opustiti.

Ipak je pritom uvijek čekao sve do u zadnji čas, i dojam je bio da ga više zanima vlastita vještina negoli spašavanje ljudskoga života. (Barrie, 2001:56)

- Društvena bespomoćnost – osobe sa sindromom Petra Pana imaju velike poteškoće pri nalaženju prijatelja jer nemaju osjećaj pripadanja i uživaju u

svojoj samoći. Tijekom cijelog života vrlo su nezadovoljni samim sobom, lažni ponos ih stalno sprječava da prihvate ograničenja, a često mijenjaju pojam dobra i zla.

- Čarobno razmišljanje – pacijenti često maštaju te uvijek izmišljaju razloge zbog kojeg su bili u pravu ili dobro postupili što im pomaže da se zaštite od napada i prevladavanja društvene nemoći i emocionalne paralize, a često padaju pod utjecaj opijata. Njihovo mišljenje je pravo i nitko ne smije znati više od onoga što oni znaju.

Petar zapravo nije nikada ni shvatio što su zapravo ti Blizanci, a kako njegova družina nije smjela znati ništa što i on ne zna, ta su se dvojica o sebi uvijek izražavala krajnje neodređeno, te se trudila ostaviti što bolji dojam... (Barrie, 2001:70).

- Problemi s majkom – pacijent osjeća ljutnju i krivnju prema svojoj majci. Pokušava se osloboditi majčinskog utjecaja, ali se uvijek osjeća krivim kad to pokuša učiniti.

Nekoć davno- rekao je- i ja sam mislio, kao sada vi, da će moja mati zbog mene stalno držati otvoren prozor, pa sam otišao na mnogo mjeseci i mjeseci i mjeseci, i onda doletio kući. Ali na prozoru su bile rešetke, jer je mama na mene sasvim zaboravila, i u mom je krevetcu spavao drugi dječak (Barrie, 2001: 138).

- Problemi s ocem – osoba ima snažnu želju da bude blizak s ocem, ali je uvjeren da nikada neće steći odobravanje i ljubav od oca. Uvijek idealiziraju očinsku figuru te nikad ne prihvaćaju pogreške. Što je u slučaju Petra Pana vidljivo u njegovu neprestanom sukobu s Kapetanom Kukom koji u ovom djelu predstavlja očinsku figuru.
- Problemi sa seksualnošću – pacijente njihova nezrelost i infantilizam sprječava da pronađe djevojku jer skrivaju strah od odbacivanja i osjetljivost. Kada se uspije vezati za žensku osobu, to traje dugo. Vrlo je ljubomoran i potrebna mu je ovisna žena koju može zaštititi. Ne želi pokazati emocije kako ga prijatelji ne bi smatrali slabim ili nedovoljno muževnim. U ženi traži majku i zaštitu koju ona pruža što je vidljivo u trenutku kada Petar govori Wendy da prema njoj osjeća ono što osjeća odani sin prema svojoj majci (Barrie, 2001).

Sami uzroci nastanka ovog sindroma nisu poznati iako se smatra da kao poticaj za razvoj ovoga sindroma mogu biti razmaženost, nostalgija, različita zlostavljanja u djetinjstvu kao i slabo osamostaljenje. (Kiley, 1983)

6. Usporedba djela *Petar Pan u perivoju Kensington* i *Petar Pan*

James Matthew Barrie lik Petra Pana prvi put stvara u djelu *Little White Bird*. Ideju o Petru Panu uočava kao zanimljivu te ju pretače u samostalno djelo koje naziva *Petar Pan u perivoju Kensington*. Na ideji Petra Pana kao dječaka koji ne odrasta James M. Barrie nastavlja raditi napisavši prvo scenarij za kazališnu predstavu pa potom, potaknut uspjehom i novu verziju priče koju je nazvao *Petar i Wendy*. Prilagođavajući novu verziju uvodi potpuno novi, pustolovni moment, vezan uz Nigdjezemsku i likove poput Izgubljenih dječaka, Kapetana Kuke, Wendy, Zvončice koji donose brojne avanture. Promatrajući oba djela ne možemo se ne zapitati što je to Barrie ostavio isto, a što se zapravo promijenilo kroz ta dva djela. Samu usporedbu prvotno možemo započeti kroz uspoređivanje lika Petra Pana. Petar je dječak koji se u oba djela smatra pomalo umišljenim, arogantnim, ali u isto vrijeme hrabrim i nedužnim. On je oličenje mladosti i nestašluka što ga i dovodi u Kensington park. U PPB prilikom objašnjavanja Wendy kako je on zapravo postao dječak koji živi u Nigdjezskoj, Petar govori o svom životu u Kensington perivoju u kojemu je živio nakon što je pobjegao kroz prozor svoje sobe. „Nego želim zauvijek ostati mali i samo se igrati. I tako sam pobjegao u Kensingtonski vrt i u njemu dugo živio među vilama i vilenjacima“ (Barrie, 2001:43). Upravo u tom opisu vidimo prvu sličnost u djelima odnosno aluziju koju nam autor daje kako bi nas podsjetio gdje je Petar prvotno živio. Kako bi objasnio promjenu mjesta stanovanja Petra, Barrie nam objašnjava kako je postao vođa Izgubljenih dječaka i da sada živi s njima na čudesnom otoku Nigdjezskoj. Prilikom objašnjavanja tko su točno Izgubljeni dječaci, Barrie nam ponovno daje do znanja kako se ovo djelo samo nastavlja na njegovo prvo djelo aludirajući na to da samo dječaci mogu ispasti iz kolica jer su djevojčice prepametne za to. Kroz sjećanje gospođe Darling autor nas podsjeća i na samu ulogu koju na kraju prvog djela dodjeljuje Petru.

Gospođa Darling u prvi čas zapravo i nije znala, ali kad se u mislima vratila u djetinjstvo, uspjela se sjetiti Petra Pana za koga se pričalo da živi s vilama i

vilenjacima. O njemu su kružile čudne prče. Jedna je od njih bila da on dijete, ako umre, isprati dio puta da se ne boji (Barrie, 2001:20).

Ta uloga od Petra na neki način stvara lika koji se nalazi između svijeta mrtvih i svijeta živih odnosno polutana. Velika promjena koju u PPB Barrie uvodi je i odnos koji Petar gradi s Wendy. Početak tog odnosa vidljiv je u prvoj verziji u odnosu između Petra i Miamae. Kao što Wendy Petru pokloni poljubac (naprstak) tako i Miamae isto poklanja poljubac u obliku naprstka, a isto tako i Wendy i Miamae potom poklanjaju i pravi poljubac kojeg one nazivaju naprstkom. Daljnjim razgrađivanjem odnosa ponovno možemo promotriti sličnost koja se javlja u obliku Petrove potrebe za majkom. On više žudi za majkom nego za ljubavi. Kako bi dodatno naglasio važnost majke Barrie uvodi i Izgubljene dječake u radnju. Glavna razlika između ova dva djela vidljiva je u uvođenju negativnih likova Kapetana Kuke i gusara zbog kojih ovo djelo dobiva brojne sukobe i avanture. Iako su oni negativni likovi ne možemo ne vidjeti sličnost koju dijele s Petrom i Izgubljenim dječacima. Svi likovi u ovom djelu žude za ljubavi te su isto tako su u neprestanoj borbi s vremenom. Kroz samu priču također uočavamo i još neke simbole s kojima nas autor želi podsjetiti na svoje prvo djelo. Tako u PPB uvodi pticu Nigdjelicu koja Petru spašava život poklanjajući mu svoje gnijezdo koje mu posluži kao čamac. Upravo nas taj čin podsjeća i na gnijezdo koje su u PPK ptice izgradile za Petra kako bi on mogao doći s otoka iz rijeke Serpetine u Kensington vrt. Također kao još jedna sličnost se može navesti i žrtva koju Petar ipak napravi kada Miamae i Wendy vrati njihovim kućama iako je htio da one zauvijek ostanu s njime. Povratkom kući obje djevojčice i dalje održavaju kontakt s Petrom, no razlika se javlja u načinu ostvarivanja tog kontakta. Miamae Petru piše pisma i poklanja različite poklone, dok Wendy bar djelomično nastavlja biti majka Petru tako što se svake godine vraća s Petrom u Nigdjezemska na proljetno čišćenje.

Možemo zaključiti da je djelo PPK poslužilo tek kao predložak čije je motive autor preradio u novo djelo. Iz PPK autor preuzima motiv letenja, besmrtnog dječaka koji ne stari, ljutnju prema majci zbog izdaje te ljubav koja se ne ostvaruje jer djevojčica ne „prelazi“. Potpuno se napušta mistika perivoja Kensington noću i motiv smrti (i Petra Pana i dječaka koje on pronalazi i zakapa u perivoju Kensington). Ono što je autor učinio, a pretpostavljamo da je to učinio kako bi prilagodio djelo izvođenju na

pozornici, jest uvođenje dramske strukture djela: uvoda, zapleta, sukoba, kulminacije i raspleta. Uvođenjem avantura i pustolovina kroz sukob Petra Pana i Kapetana Kuke mijenja se žanr knjige iz fantasy romana u pustolovni fantastični roman. Na taj način pustolovine u potpunosti preuzimaju primat nad fantazijom. Također autor ostavlja mogućnost za daljnji razvoj romana u ljubavni kroz neostvarenu ljubavnu priču između Petra i Wendy koja se u daljnjim adaptacijama samog romana mijenja. Iako Barrie stvara drugo djelo kojime stječe pozornost nikako ne želi svoje prvo djelo dovesti u zaborav. Kroz male sličnosti podsjeća nas na postojanje prve verzije željom da potakne djecu da čuju i pročitaju i nju.

7. Usporedba filma *Petar Pan* (1953.) i knjige

Animirani film Walta Disneya, *Petar Pan*, nastaje 1953. godine po uzoru na djelo PPB. Kako je kao dijete Disney pogledao predstavu, a potom i njemu film *Petar Pan*, on mu je odlučio dati novo ruho te od njega napraviti animirani film kojega će svi voljeti. Kako je djelo fantasy, Disneyu je veliki problem i izazov bilo kako prikazati sve te čarobne trenutke kao i samo letenje tj. lebdjenje likova. Taj izazov on rješava koristeći stvarne glumce kao modele animatorima. Koristeći se time, ali i brojnim scenskim i zvučnim efektima on uspijeva prikazati ono čarobno u djelu (Disney, 1953.).

Petar Pan je još jedan u nizu dječjih klasika koji je Disneyju postao predložak za animirani film. Iz priča je preuzimao prepoznatljivu i pamtljivu priču, akciju i pamtljive negativce stvarajući intelektualno nezahtjevniji film za opću publiku koja je obilovala humorom u stilu slapsticka (May, 1981.).

Pokušavajući stvoriti klasičnu narativnu priču, Disney u djelo uvodi promjene. On izbacuje digresije koje je Barrie koristio u PPB te iz djela izbacuje neke scene ili ih mijenja kako bi ih prilagodio drugom mediju. Jednu bitnu razliku uočavamo prilikom scene otmice Tigrice Lili tokom koje je u filmu otimaju samo Kapetan Kuka i Smea, dok u knjizi u otmici sudjeluje i Starkey. Uz manje izmjene sam završetak scene ostaje isti. Izbjegavajući prikazati smrt na sceni Disney, umjesto otrova kojeg Zvončica popije u PPB, na scenu donosi kutiju koja je zapravo bomba. Kada bomba eksplodira Disney se prebaci na iduću scenu u kojoj Petar započinje borbu s

Kapetanom Kukom te tako izbacuje dio u kojemu djeca izjavama da vjeruju u vile spašavaju Zvončicu kako ne bi prekidao radnju uvodeći nove likove u nju. Najveća razlika u adaptaciji vidljiva je u završnoj borbi između Petra i Kapetana Kuke koji u filmu završi bježeći od krokodila dok ga u knjizi krokodil zaista i usmrti. Tom scenom Disney poštuje ulogu pustolovnog junaka koji poražava svog neprijatelja, ali želi izbjeći sliku da dijete ubija bez obzira na okolnosti i situaciju. Kao posljednju razliku u sceni možemo zamijetiti kako Izgubljeni dječaci nakon dovođenja Wendy kući nastavljaju ploviti s brodom i proživljavati avanture s Petrom kako on ne bi ostao sam i kako time nebi rastužili dječju publiku dok u knjizi oni ostaju živjeti s Wendy te i ostare.

Nikada nije bilo dražesnijeg prizora, ali nitko ga nije mogao vidjeti osim jednog malog dječaka koji je virio kroz prozor. On je već u životu doživio toliko nebrojenih lijepih trenutaka o kojima druga djeca ništa nisu mogla znati, ali sada je gledao kroz prozor u jedinu radost koja će mu zauvijek ostati nedostupna (Barrie, 2015: 217).

Naravno, svi su dječaci krenuli u školu.“ „Tužno je što moramo reći da su postupno izgubili sposobnost letenja. Manjak prakse, govorili bi, ali je to zapravo značilo da više ne vjeruju (Barrie, 2015: 223).

Iako prilikom stvaranja likova poštuje izgled koji je u PPB osmislio Barrie, Disney izbacuje detaljan opis njihovih prošlosti kao i djelovanja. Kako bi opisao osjećaje likova prikazuje ih u krupnom kadru te detaljno prikazujući njihovu mimiku publici daje do znanja što koji lik u pojedinom trenutku osjeća. Prilagođavajući djelovanje likova mlađoj publici Disney ublažava one negativne osobine koje likovi imaju u PPB. Tako Petar od jednog arogantnog i umišljenog dječaka postaje simpatičan, a Kapetan Kuka prestaje biti opasan lik i postaje jedan karikaturalan i smiješan lik.

Glavna razlika je u trajanju radnje. U knjizi djeca proživljavaju avanture te su odsutna od kuće nekoliko mjeseci, dok je u filmu radnja prikazana u roku jednoga dana. Razliku u trajanju same radnje Disney uvodi kako ne bi dao pogrešan primjer djeci da smiju odlaziti od kuće i tako dobio negativne kritike društva. Samim skraćivanjem radnje stječe se dojam da je cijela dječja avantura zapravo bila san. Uvodeći zadnju scenu u kojoj roditelji vide brod kojim je Petar dovezao Wendy kući, Disney kod lika gospodina Darlinga budi sjećanje kako je i on jednom plovio tim brodom te tako radi veliku suprotnost u odnosu oca prema Wendy sa početka radnje u kojemu joj brani maštu i onoga s kraja radnje u kojemu i on sam počinje vjerovati u Petra Pana.

8. Zaključak

Tema ovog preddiplomskog rada bila je žanrovska transformacija Barrievih djela: *Petar Pan u perivoju Kensington*, *Petar Pan*; i animiranog filma *Petar Pan*, Walta Disneya. Prvotnom usporedbom Barrievih djela možemo zaključiti kako je Barrie stvarajući svoje drugo djelo o liku Petru Panu, njegov lik kao i ključna zbivanja, prilagodio dječjoj publici. Da bi djelo prilagodio izvođenju na pozornici Barrie svoju početnu ideju *fantasy* romana razlomljene strukture adaptira premještanjem fokusa na pustolovine čime djelo približava pustolovnome žanru. Slično će učiniti i Walt Disney, poznat po stvaranju animiranih filmova za djecu, samo će pripovijedanje učiniti još koherentnijim, atraktivnijim i bržim. Upravo je ta verzija Petra Pana kulturno dominantna i prepoznatljiva, a zasnovana je na slikovitom, privlačnom i uzbudljivom putovanju u Nigdjezemsku gdje zajedno s vječnim dječakom Petrom Panom proživljavaju pustolovine. Motiv smrti se na primjeru analize ovih djela doista iskristalizirao kao tabu tema jer se početna ideja Petra Pana kao djeteta koje je pobjeglo kroz prozor i doletjelo u perivoj Kensington te tamo ima zadaću pokapati dječake koji su dadiljama ispali iz kolica u potpunosti napuštena. U Barrievom djelu *Petar Pan* još pronalazimo odbljeske tih motiva, a u Disneyevom filmu je motiv smrti do te mjere reduciran da ni Kapetan Kuka ne završava smrću, bar ne eksplicitno.

Barrie je uspio napraviti jedinu stvar koju je i htio, a to je bilo da nikada ne odraste. Stotinjak godina nakon stvaranja lika, Barrie i dalje živi u Petru Panu, dječaku koji nikada ne odrasta i koji oživi svaki put kada bilo koje dijete otvori ovu knjigu ili kada mu roditelj ispriča ovu priču punu pustolovina. Petar Pan je lik, koji iako prvotno stvoren kao djelo više za odrasle nego za djecu, uspijeva pronaći put do dječjih srca kao i dječjeg života pa svako dijete bar jednom u životu poželi biti Petar Pan, dječak koji nikada neće odrasti

9. Literatura

1. Barrie, James Matthew. 2001. *Petar Pan*. Zagreb: Mozaik knjiga
2. Barrie, James Matthew. 2007. *Petar Pan u perivoju Kensington*. Zagreb: Slovo
3. BBC News. 2009. Peter Pan project off the ground. Preuzeto 10. kolovoza 2020.godine s http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/south_of_scotland/8188245.stm
4. Birkin, Andrew. 2003. *J. M. Barrie & the Lost Boys*. London: Yale University Press Books
5. Chaney, Lisa. 2005. *Hide-and-Seek with Angels – A life of J. M. Barrie*, Arrow
6. Davidoff, Leonore. 2011. Sibling Loss. *N.P.: Oxford University Press*, Oxford Scholarship Online: EBSCOhost.
7. Disney, Walt. 1953. *Making of Peter Pan*. Nadopuna animiranom filmu. Disney. SAD: Disney movie
8. Disney, Walt. 1953. *Petar Pan*. Animirani film. Disney. SAD: Disney movie
9. Harmija, Dragica. 2002. Smrt u prozi za djeci i mladež. *Tabu teme u književnosti*
10. Kiley, Dan. 1983. *The Peter Pan Syndrome: Men Who Have Never Grown Up*, New York: Dodd, Mead & Company
11. Lovrić Kralj, Sanja. 2018. Petar Pan u perivoju Kensington u kontekstu hrvatske prijevodne dječje književnosti. *Detinjstvo, časopis o književnosti za decu*, **XLIV** (2), 50-64 Luebering, J.E. (2015). *James Matthew Barrie*. Preuzeto 10. kolovoza 2020. godine s <https://www.britannica.com/biography/Elisabeth-Marbury>
12. May, Till P. 1981. Walt Disney's interpretation of Children's Literature. *Language and Arts* 58 (4): 463-472.
13. Milković, Ivana. i Narančić Kovač, Smiljana. 2014. *Prijevodna književnost u hrvatskim osnovnoškolskim popisima lektire na prijelazu u 21. stoljeće*. Rad izložen na konferenciji 6. hrvatski slavistički kongres, Vukovar i Vinkovci, 10.–13. rujna 2014.
14. Theodoriou, Andreas. 2015. *Peter Pan: A Symbol of Child Loss and Mortality*. Preuzeto 15. kolovoza 2020. godine s https://www.academia.edu/17855436/Peter_Pan_A_symbol_of_Child_Loss_and_Mortality
za djecu i mladež, Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
15. Zima, Dubravka. 2001. „Leteći vječni dječak“ u *Petar Pan*. James Matthew Barrie. Zagreb: Mozaik knjiga

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Tina Balaško izjavljujem da sam ovaj završni rad izradila samostalno, da je rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.